KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 9 päivänä joulukuuta 2004,

keskittymän julistamisesta yhteismarkkinoille soveltumattomaksi neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (”sulautuma-asetus”) 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti

(Asia COMP/M.3440 – EDP/GDP/ENI)

(tiedoksiannettu numerolla K(2004) 4715)

(Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2005/801/EY)

Komissio teki 9. päivänä joulukuuta 2004 päätöksen sulautuma-asiassa yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 ([1]) ja erityisesti sen 8 artiklan 3 kohdan nojalla. Päätöksen koko teksti, josta on poistettu luottamukselliset tiedot, on saatavilla todistusvoimaisella kielellä ja komission työkielillä kilpailun pääosaston verkkosivuilla osoitteessa http://europa.eu.int/comm/competition/index_en.html

I OSAPUOLET

(1) Energias de Portugal, SA (jäljempänä ’EDP’) on Portugalin vakiintunut sähköyhtiö. Sen tärkeimpiin toimintoihin kuuluvat sähkön tuotanto, jakelu ja toimitus Portugalissa. EDP käyttää määräysvaltaa myös espanjalaisessa Hidrocantábrico-yrityksessä, joka toimii Espanjassa sähkö- ja kaasualalla. EDP on noteerattu Euronext Lisbon -arvopaperipörssissä, ja Portugalin valtiolla on suoraan tai välillisesti noin 30 prosenttia sen osakkeista.

(2) ENI SpA (jäljempänä ’ENI’) harjoittaa öljyn ja maakaasun etsintää ja tuotantoa eri puolilla maailmaa. ENI toimii myös maakaasun toimitusten, siirron, varastoinnin, jakelun ja kaupan alalla. Lisäksi ENIllä on osakkeita yrityksissä, joilla on siirtokapasiteettia ja jotka toimivat maakaasun siirrossa käytettävien kansainvälisten putkistojen alalla.

(3) Gás de Portugal, SGPS SA (jäljempänä ’GDP’) on Portugalin vakiintunut kaasuyhtiö. GDP on portugalilaisen yrityksen Galp Energia, SGPS, SA (jäljempänä ’GALP’) kokonaan omistama tytäryhtiö. GALP on Portugalin valtion ja ENIn yhteisessä määräysvallassa, ja se toimii sekä öljyettä kaasualalla. GDP ja sen tytäryhtiöt toimivat Portugalissa kaasuketjun kaikilla tasoilla. GDP tuo tytäryhtiönsä Transgásin välityksellä maakaasua Portugaliin Maghreb–Espanja–Portugali-putkiston ja Sinesin LNG-terminaalin kautta, ja se vastaa maakaasun kuljetuksesta, varastoinnista ja toimituksesta Portugalin korkeapaineisen kaasuputkiverkon (jäljempänä ’verkko’) kautta. Lisäksi GDP toimittaa maakaasua suurille teollisuusasiakkaille ja osallistuu Portugalin ensimmäisten maanalaisten maakaasun varastointiluolien kehittämiseen ja tulevaan toimintaan. GDP käyttää määräysvaltaa GDP Distribuição (jäljempänä ’GDPD’) kautta viidessä Portugalin kuudesta paikallisesta kaasunjakeluyrityksestä.

(4) Rede Eléctrica Nacional SA (jäljempänä ’REN’) ei ole nyt käsiteltävää keskittymää koskevan ilmoituksen tekijä, mutta se osallistuu toimenpiteeseen, johon keskittymä kuuluu. REN on portugalilainen yritys, joka perustettiin, kun Portugalin sähköverkko irrotettiin vuonna 1994 EDP:stä. REN hallinnoi tällä hetkellä Portugalin sähköverkkoa ja toimii yhtenä ostajana hankkien sähköä tuottajilta ja myyden sitä jakelijoille tai toimittajille, jotka toimittavat sähkön edelleen vaatimukset täyttämättömille asiakkaille. Portugalin valtio omistaa RENistä suoraan tai välillisesti 70 prosenttia ja EDP loput.

([1]) EYVL L 395, 30.12.1989, s. 1. Asetus sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1310/97 (EYVL L 180, 9.7.1997, s. 1).

II **TOIMENPIDE**

(5) Nyt käsiteltävä asia koskee keskittymää, jolla EDP ja ENI (jäljempänä 'osapuolet') aikovat hankkia yhteisen määräysvallan GDP:ssä. Toimenpiteessä Portugalin sähköverkon haltijalle RENille siirretään tietyn ajan kuluessa kaasunsiirtoverkko (pois luettuina Sinesin LNG-terminaali, tuontiputkisto ja Carriçon maanalainen varastointitila). Siirtymäkauden aikana EDP käyttää yhdessä ENIn ja RENin kanssa määräysvaltaa kaasuverkossa.

(6) Toisen kaasudirektiivin ([2]) ja Portugalille myönnetyn poikkeuksen mukaan Portugalin kaasumarkkinoista vapautetaan 33 prosenttia viimeistään vuoteen 2007 mennessä, muita kuin kotitalousasiakkaita koskevat markkinat viimeistään vuoteen 2009 mennessä ja kaikkia asiakkaita koskevat markkinat (kotitalousasiakkaat mukaan luettuina) vuoteen 2010 mennessä. Portugalin hallitus voi päättää vapauttaa markkinat aikaisemminkin.

III **MERKITYKSELLISET MARKKINAT**

A. *MERKITYKSELLISET SÄHKÖMARKKINAT*

1. MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

(7) Ottaen huomioon Portugalin markkinoiden erityispiirteet sekä kilpailua ja sääntelyä koskevat puitteet komissio päätteli, että asiassa olisi erotettava seuraavat markkinat:

i) sähkön tukkutoimitukset

ii) sääntelevien/tasapainottavien energiapalvelujen tarjonta ([3])

iii) siirtoverkko

iv) jakeluverkko

v) sähkön vähittäistoimitus (suuret ja pienet asiakkaat).

(8) Kansallinen sähköjärjestelmä muodostuu kahdesta rinnakkaisesta järjestelmästä: julkisesta eli "sidotusta" järjestelmästä (Sistema Eléctrico de Serviço Público, jäljempänä 'SEP') ja riippumattomasta järjestelmästä (Sistema Eléctrico Independente, 'SEI'). Molemmat järjestelmät käyttävät kansallista siirtoverkkoa, jota REN hyödyntää toimilupajärjestelmän perusteella.

(9) SEP on säännelty järjestelmä, joka kattaa sähkön tuotannon ja jakelun. Se koostuu "sidotuista" tuottajista ja "sidotuista" jakeluverkoista. REN on tässä järjestelmässä ainoa sähkön ostaja tukkutasolla. Se hankkii sähkön pääasiassa joukolta voimalaitoksia ("sidotut" tuottajat) energianostosopimusten perusteella.

(10) Näissä sopimuksissa sidotut tuottajat sitoutuvat toimittamaan SEPille sähköä yksinoikeudella yli 20 vuoden ajan kiinteän hinnan kaavaa ([4]) soveltaen. Näiden sidottujen tuotantolaitosten rakentamista ei ole vapautettu vaan valtio säätelee sitä. Sovellettavan lainsäädännön mukaan seuraavat yritykset on integroitu SEPiin: EDP (yritysten EDP Produção ja Companhia Portuguesa de Produção de Electricidade kautta), Tejo Energia ([5]) ja Turbogás ([6]). Suurin osa Portugalin sähköstä (83 prosenttia vuonna 2003) ([7]) toimitetaan RENin ja energiantuottajien välisten yksinoikeudellisten energianostosopimusten perusteella.

(11) REN myy hankkimansa sähkön EDP:n määräysvallassa olevalle säännellylle jakelijalle säännellyn tariffijärjestelmän perusteella. Säännellyt tariffit asettaa Portugalin energia-alan sääntelyviranomainen ERSE.

(12) Riippumaton järjestelmä (SEI) muodostuu sitomattomasta järjestelmästä (Sistema Eléctrico Não Vinculado, SENV), joka toimii vapailla markkinoilla (ts. suurin osa energiasta myydään asiakkaille, jotka poistuvat säännellystä järjestelmästä), ja erikoisjärjestelmästä (Produtores em regime especial, PRE), jossa lämmitysvoimaloiden, pienten vesivoimaloiden ja muita uusiutuvia energiamuotoja kuten tuulivoimaa tuottavien voimaloiden tuotanto toimitetaan RENille säänneltyjä tariffeja soveltaen.

(13) Vaatimukset täyttävät asiakkaat voivat valita vapaasti sähköntoimittajansa ja ostaa sähköä joko SEPiltä säännellyillä tariffeilla tai SENViltä (jolloin sähkön toimittaa vähittäisjakelija vapain markkinaehdoin). Portugalissa 17 päivänä elokuuta 2004 annetussa asetuksessa säädettiin vihdoin, että kaikki asiakkaat täyttävät vaatimukset ([8]).

([2]) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/55/EY, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2003, maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 98/30/EY kumoamisesta (EUVL L 176, 15.7.2003, s. 57).

([3]) Ks. asia COMP/M.3268 – Sydkraft/Graninge.

([4]) Hintakaava takaa maksun kapasiteetista (laitokseen sijoitetun pääoman tuotto on määritelty ennalta) ja energiasta (kustannusten perusteella).

([5]) Tejo Energiassa määräysvaltaa käyttävät brittiläinen International Power, joka omistaa 45 prosenttia osakkeista, ja espanjalainen Endesa, joka omistaa 35 prosenttia osakkeista. EDP ja Electricité de France omistavat kukin 10 prosentin vähemmistöosuuden, joka ei näytä antavan kummallekaan mahdollisuutta käyttää yhteistä määräysvaltaa yrityksessä.

([6]) Ilmoitusta tehtäessä Turbogásissa käytti määräysvaltaa saksalainen energiayritys RWE. EDP:llä on 20 prosentin osuus, joka ei näytä antavan sille mahdollisuutta käyttää yhteistä määräysvaltaa yrityksessä. RWE on sittemmin tehnyt myyntisopimuksen International Powerin kanssa. Portugalin kilpailuviranomainen on hyväksynyt myynnin International Powerille.

([7]) 35 TWh:a 43 TWh:n kokonaistoimituksesta vuonna 2003.

([8]) Portugali aikaistaa näin ollen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/54/EY (EUVL L 176, 15.7.2003, s. 37) täytäntöönpanoa. Direktiivissä säädetään sähkön vähittäismarkkinoiden täysimääräisestä vapauttamisesta 1 päivästä heinäkuuta 2007 alkaen.

(14) Nykyistä sääntelykehystä muutetaan parhaillaan.

Tukkusähkö

(15) Tukkusähköön sisältyy energiavoimaloiden tuottama sähkö sekä siirtoyhteyksien kautta vähittäisjakelijoille myytäväksi tuotu sähkö. Kuten muissa jäsenvaltioissa, eräät hyvin suuret sähkönkuluttajat voivat myös ostaa sähköä suoraan tukkumarkkinoilta (Espanjassa näiden kuluttajien osuus on vähemmän kuin 5 prosenttia tukkumarkkinoiden ostoista).

(16) Komissio katsoo, että energianostosopimusten voimassaolon päättymisestä alkaen sähkön tukkumarkkinat koostuvat Portugalissa aikaisemmin sidotun tuotannon, sitomattoman tuotannon ja tuonnin tarjonnasta. Arvioinnissa keskitytään näihin tukkumarkkinoihin riippumatta siitä, ovatko ne vapautettuja vai säänneltyjä järjestelmiä.

Tasapainottavat energia- ja liitännäispalvelut

(17) Tämä palvelu on teknisesti välttämätön, sillä siirtojärjestelmän haltija vastaa verkkojännitteen ylläpitämisestä hyvin kapealla kaistanleveydellä. Jos sähkönkulutus on liiallinen, verkkojännite alenee ja tämä voi johtaa jossain kohdin verkon vakausongelmiin. Ongelmia syntyy myös alikulutuksesta, koska silloin verkkojännite ylittää hyväksytyn toleranssirajan, ja siirtojärjestelmän haltijan on varmistettava, että joko osa tuotantokapasiteetista kytketään pois päältä tai kulutusta lisätään.

(18) Tästä palvelusta on maksettava, ja yleensä peritään ”sakkomaksu” poikkeamista, jos asiakkaan kysyntä ylittää tai alittaa odotetun tason, joka vastaa määrää, jonka kukin toimittaja ostaa tukkutasolla tai aikoo tuottaa itse ja joka sen on ilmoitettava etukäteen siirtojärjestelmän haltijalle.

(19) Tällä hetkellä REN tarjoaa näitä palveluja samoin kuin muita samantapaisia liitännäispalveluja (ruuhkanhallintapalvelut) kaikille järjestelmän toimijoille. Näille palveluille ei ole vielä vakiintuneita markkinoita Portugalissa. On kuitenkin todennäköistä, että tällaiset markkinat kehittyvät energianostosopimusten voimassaolon päättymisen jälkeen. Näiden kehittyvien markkinoiden tarkka määritelmä voidaan jättää tässä päätöksessä avoimeksi.

Siirto ja jakelu

(20) Ehdotettu toimenpide ei vaikuta näihin markkinoihin. Portugalin siirtoverkko on jo eriytetty ja sen toimintaa harjoittaa REN, joka on Portugalin siirtoverkonhaltija. EDP ja kunnat omistavat jakeluverkot ja niitä hallinnoi EDP:n tytäryhtiö EDP Distribuição Energia SA (jäljempänä ’EDPD’). Portugalin sääntelyviranomainen ERSE sääntelee pääsyä siirto- ja jakeluverkkoihin.

Sähkön vähittäistoimitukset

(21) Tässä lausunnossa käsitellään seuraavia sähkön vähittäismarkkinoita: i) sähkön toimitus suurille teollisuusasiakkaille, jotka on liitetty suur- ja keskijänniteverkkoon, ja ii) sähkön toimitus pienemmille teollisuusasiakkaille, yritysasiakkaille ja kotitalousasiakkaille, jotka on liitetty pienjänniteverkkoon.

(22) Suur- ja keskijänniteasiakkaat sekä pienjänniteasiakkaat ovat hyvin erilaisia kulutuksensa ja sähkön ostoehtojensa suhteen. Myös liikesuhteet ovat hyvin erilaiset. Keski- ja suurjänniteasiakkaat ovat suurelta osin teollisuusasiakkaita, joiden kustannuksista sähkön osuus saattaa olla hyvinkin merkittävä. Useimmat pienjänniteasiakkaat taas ovat pieniä teollisuus-, yritys- tai kotitalousasiakkaita, joiden kuluttajakohtainen sähkönkulutus on melko vähäinen.

2. SÄHKÖN MAANTIETEELLISET MARKKINAT

(23) Sähkön tukkutarjonnan merkitykselliset maantieteelliset markkinat on komission aikaisemmissa päätöksissä katsottu enintään kansallisiksi ([9]). Tässä asiassa tutkimus on osoittanut, että sähkön tukku- ja vähittäismarkkinat ovat selvästi Portugalin laajuiset ja että tilanne jatkuu muuttumattomana tulevaisuudessa.

(24) Osapuolet väittivät, että Iberian niemimaalle perustettaisiin pian MIBEL-pörssi ja se johtaisi Iberian niemimaan laajuisiin markkinoihin. Komission perusteellinen tutkimus ei ole vahvistanut tätä näkemystä. Näyttää siltä, että 1) Espanjan ja Portugalin väliset siirtoyhteydet eivät riitä katsomaan, että Iberian niemimaalla on yhtenäismarkkinat, ja 2) on hyvin epätodennäköistä, että sähkön tukkumarkkinoista tulee lähitulevaisuudessa Iberian niemimaan laajuiset seuraavista syistä:

i) MIBELin perustamiseksi on vielä poistettava monia suuria sääntelyyn liittyviä esteitä;

([9]) Ks. esim. asia M.2434 – Grupo Villar MIR/ENBW/Hidrocantabrico.

ii) Espanjan ja Portugalin väliset kilpailuedellytykset ovat todennäköisesti huomattavan erilaiset myös MIBELin perustamisen jälkeen;

iii) hiilidioksidipäästöjen kansalliset jakosuunnitelmat ja hukkakustannusten kansallinen korvausjärjestelmä todennäköisesti säilyttävät tai jopa lisäävät näitä kilpailuedellytysten eroja;

iv) Espanjan ja Portugalin ennustettu siirtoyhteyskapasiteetti ei todennäköisesti mahdollista molempien markkinoiden tehokasta yhdentymistä lähitulevaisuudessa.

B. *MERKITYKSELLISET MAAKAASUMARKKINAT*

1. TUOTEMARKKINAT

(25) Komissio on määrittänyt neljät erilliset kaasutuotemarkkinat, joihin toimenpide vaikuttaa:

i) kaasun toimitus energiantuottajille (CCGT:t eli kaasukombivoimalaitokset) ([10]);

ii) kaasun toimitus paikallisille jakeluyrityksille;

iii) kaasun toimitus suurille teollisuusasiakkaille;

iv) kaasun toimitus pienille teollisuus-, yritys- ja kotitalousasiakkaille.

(26) Kuusi paikallista jakeluyritystä toimittaa kaasua useimmille loppuasiakkaille keski- ja matalapaineverkkojen ([11]) kautta. Ne toimivat yksinoikeudella toimilupa-alueilla.

(27) Kaasun toimitusta energiantuottajille koskevat markkinat ovat ensimmäiset markkinat, jotka Portugalissa avataan kilpailulle. Osapuolet väittävät, että kaasukombivoimalaitokset ja suuret teollisuusasiakkaat olisi katsottava osaksi yksiä, laajempia tukkumarkkinoita. Komissio ei yhdy osapuolten näkemykseen. Energiantuottajien kysyntätarpeet ovat ainutlaatuiset toimituksen määrän ja joustavuuden suhteen. Kaasukombivoimalaitosten on sen vuoksi yhdistettävä laitoshankkeen perustavanlaatuisen taloudellisen ja teknisen elinkelpoisuuden ja toimitusvarmuuden varmistamiseksi tarvittavat pitkän aikavälin sopimukset ja lyhyen aikavälin sopimukset. Niiden marginaalit, asiakassuhteet, jälleenmyyjien kaupalliset tarpeet ja kasvudynamiikat ovat myös erilaiset.

2. MAANTIETEELLISET MARKKINAT

(28) Komissio ja osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että maakaasun toimitukset ovat kaikilla merkityksellisillä kaasumarkkinoilla enintään kansallisia.

([10]) CCGT on lyhenne sanoista "Combined Cycle Gas Turbines".
([11]) 4–20 baria ja alle 4 baria.

IV **KILPAILUVAIKUTUSTEN ARVIOINTI**

A. *SÄHKÖMARKKINAT*

1. TUKKUMARKKINAT

a) ***EDP:llä on määräävä asema sähkön tukkumarkkinoilla Portugalissa***

(29) Komission perusteellisessa tutkimuksessa ilmeni, että EDP:llä on määräävä asema Portugalin tukkumarkkinoilla riippumatta siitä, tarkastellaanko sitä sen nykyisen rakenteen pohjalta vai energianostosopimusten voimassaolon päättymisen jälkeen.

(30) Vuonna 2003 EDP:n osuus tukkumarkkinoiden tuotantokapasiteetista oli 70 prosenttia ja tuotannosta 70 prosenttia, ja se on suurin sähkön tuoja. EDP:n portugalilainen tuotantokanta on vertaansa vailla myös energianostosopimusten lakkauttamisen jälkeen. Energianostosopimusten päättymisen jälkeen otetaan käyttöön hukkakustannusjärjestelmä, jolla korvataan olemassa oleville energiantuottajille niiden mahdolliset tulevat markkinamenetykset. Tämä järjestelmä suosii vakiintuneita toiminnanharjoittajia. EDP saa väistämättä suurimman osan korvauksista, mikä auttaa suojelemaan EDP:tä tulevalta kilpailulta.

(31) Kysyntäpuolella EDP:n osuus on lähes 100 prosenttia sähkön jakelusta Portugalissa. EDP Distribuçãon tuleva rooli säänneltyyn järjestelmään kuuluvana vähittäisjakelijana antaa EDP:lle keskeisiä etuja.

(32) Tarjontapuolella EDP:n uusi kaasuvoimalaitos (TER) on merkittävä lisä EDP:n tuotantokantaan. Komissio on päätellyt kolmansien osapuolten rakentaman uuden tuotantokapasiteetin osalta, että kilpailijoiden kaasukombivoimalaitoshankkeet ovat epävarmoja ja että EDP voi vaikuttaa niistä yhteen (Tejo Energia).

b) ***Toimenpide vahvistaa EDP:n määräävää asemaa sekä horisontaalisten että vertikaalisten vaikutusten vuoksi***

Horisontaaliset vaikutukset: merkittävän kilpailijan poistaminen markkinoilta

(33) Komissio päätteli horisontaalisten vaikutusten osalta, että ilman sulautumaa GDP:stä olisi hyvin todennäköisesti tullut tärkein kilpailija Portugalin sähkömarkkinoilla, koska i) mahdollisuus käyttää kilpailukykyisiä kaasuresursseja antaa merkittävän edun sähköntuotannossa, sillä kaasukombivoimalaitokset ovat nykyisin tavallisin tapa tuottaa uutta energiaa, ja ii) GDP voisi portugalilaisena yrityksenä tukeutua tuotemerkkiinsä ja kaasuasiakkaisiinsa, joille se voisi toimittaa sekä kaasua että sähköä.

(34) Tämä merkittävä kilpailulähde häviäisi sulautuman jälkeen ja vahvistaisi EDP:n määräävää asemaa edelleen.

Muut kuin horisontaaliset vaikutukset: kilpailijoiden kustannusten kohoaminen

Etuoikeutettu pääsy Portugalin kaasuinfrastruktuuriin (Sinesin LNG-terminaali, tuontiputkisto ja Carriçon maanalaiset varastointitilat)

(35) Ehdotetun toimenpiteen ansiosta EDP voi säilyttää etuoikeutetun pääsyn maakaasuverkkoon muiden nykyisten tai mahdollisten sähköntuottajien haitaksi ja sillä on myös kannustin tehdä niin.

(36) Korkeapaineinen kaasuverkko: sulautuman johdosta EDP voi vaikuttaa korkeapaineisen kaasuverkon hallinnointiin: i) lyhyellä aikavälillä EDP käyttää yhteistä määräysvaltaa Transgásissa (kaasuverkko mukaan luettuna) väliaikaisesti ([12]) enintään 19,5 kuukauden ajan. Tämän kauden aikana EDP:llä voi olla merkittävä vaikutusvalta verkon strategiaan ja hallinnointiin. EDP voi tällöin myös saada sellaisia yksityiskohtaisia tietoja verkon toimintaominaisuuksista, joita se voi hyödyntää myöhemmin; ii) sulautuman johdosta REN harjoittaa pitkällä aikavälillä korkeapaineisen kaasuverkon toimintaa.

(37) GDP:n kansainvälinen putkisto: sulautuman tuloksena syntynyt yritys voisi käyttää Portugaliin johtavaa ensimmäistä kaasuputkistoa (putkisto kulkee Algeriasta Portugaliin Marokon ja Espanjan kautta ja ylittää Portugalin rajan Campo Maiorissa) täydellä kapasiteetilla ja estää sillä tavoin kilpailijoita käyttämästä mahdollista vapaata kapasiteettia. Vaikka kolmansille osapuolille annettaisiin oikeus päästä verkkoon, verkossa ei ole tällä hetkellä tarpeeksi vapaata kapasiteettia, jotta kolmannet osapuolet voisivat tuoda kaasua jatkuvasti, eikä niiden tuomaa kaasuvolyymia voida taata riittävästi.

(38) GDP:n Sinesin terminaali: Portugalin ainoa LNG-terminaali sijaitsee Sinesissa. Sen toiminta alkoi vuoden 2004 alussa. GDP omistaa terminaalin ja harjoittaa sen toimintaa (kokonaan omistamansa tytäryhtiön Transgásin kautta). Sen enimmäistuontikapasiteetti on 5,3 miljardia kuutiometriä vuodessa. Koska kaasualan markkinoita ei ole vapautettu, terminaaliin ei ole sovellettu kolmansien osapuolten verkkoon pääsyä koskevaa sääntöä. Tämän vuoksi kolmansien osapuolten, jotka haluaisivat päästä terminaaliin, olisi otettava yhteyttä GDP:hen ja neuvoteltava ehdoista sen kanssa.

([12]) Komission on myös arvioitava markkinarakenteen kehityksen välivaiheita erityisesti siksi, että myös väliaikaisella tilanteella saattaa olla suuri haitallinen vaikutus kilpailuun ja mahdollisesti pitkäaikaisia vaikutuksia.

(39) Carriçon maanalainen varasto: sulautuman johdosta EDP voi harjoittaa GDP:n Carriçon maanalaisen varaston toimintaa. Tämä on Portugalin ainoa maakaasuvarasto (lukuun ottamatta Sinesissa sijaitsevaa LNG-varastoa, joka on huomattavasti pienempi). On ehdottoman tärkeää, että kaasukombivoimalaitosten toimintaa harjoittavat kilpailevat energiantuottajat voivat hyödyntää tämän varaston tarjoamia joustomahdollisuuksia syrjimättömällä tavalla. Markkinatutkimus vahvisti sen, että pääsyedellytykset eivät taanneet riittävästi kilpailijoiden mahdollisuutta hyödyntää varastoa täysimääräisesti, sillä EDP voi rajoittaa varaston käyttöoikeutta teknisiin syihin vedoten.

(40) Ilmoitetusta toimenpiteestä voidaan lisäksi todeta, että EDP saa sen johdosta merkittävän määräysvallan kaasun maahantuloputkistoista samoin kuin varastotiloista. Toimenpide voisi sen vuoksi antaa sille kaikki tarvittavat keinot ja kannustimet vaikeuttaa kilpailijoiden pääsyä kaasuverkkoon, vaikka Portugalin korkeapaineisen kaasuverkon omistajuus aiotaan eriyttää RENille.

Kyky rajoittaa kaasutoimituksia kaasukombivoimalaitoksille kilpailevia kaasukombivoimalaitoksia haittaavalla tavalla

(41) RENille aiotaan siirtää infrastruktuurit ja kuljetusoikeudet. Koska tämän siirron toimivuus on erittäin epävarmaa, siirto ei takaa sitä, että nykyisten (esim. Turbogás) ja potentiaalisten kilpailevien kaasukombivoimalaitosten tarvitseman kaasun toimittaisi jokin muu kuin sulautuman tuloksena syntyvä yritys. Kun kaasutoimituksia joudutaan rajoittamaan Portugalissa, GDP:llä on kannustin suosia EDP:n laitoksia kilpailevien laitosten haitaksi.

Kyky ja kannustin säädellä kaasun hintaa ja lisätä kilpailijoiden kustannuksia sekä sulkea näin todelliset ja potentiaaliset kilpailijat markkinoiden ulkopuolelle ja estää niiden pääsy markkinoille

(42) Sulautuman johdosta EDP voi ja sillä on kannustin korottaa todellisille kilpailijoille (Turbogás, lyhyen aikavälin tarpeet) toimitetun kaasun hintaa. Tämä pätee myös potentiaalisten kilpailijoiden kohdalla (niiden kaikkien toimitustarpeiden osalta), koska markkinoiden vapauttamisen aikataulun ja maahantuloputkistoon pääsyä koskevan epävarmuuden vuoksi on todennäköistä, että GDP toimittaa kaasua mahdollisille uusille kaasukombivoimalaitoksille.

Pääsy EDP:n kilpailijoiden kustannuksia koskeviin asiakastietoihin antaa huomattavan edun

(43) Koska sulautuman tuloksena syntyvällä yrityksellä on tiedot todellisten kilpailijoidensa panoskustannuksista, se voi hinnoittelulla sulkea kilpailijansa markkinoilta. Tällainen rakenteellinen etu vahvistaa myös EDP:n määräävää asemaa, sillä se todennäköisesti estää tai viivyttää niiden potentiaalisten kilpailijoiden markkinoilletuloa, jotka haluavat harjoittaa kaasukombivoimalaitostoimintaa hankkimalla GDP:n toimittamaa kaasua.

Pääsy kilpailijoiden kustannuksia koskevissa asiakastiedoissa oleviin päivittäisiin kaasunkulutusilmoituksiin antaa EDP:lle huomattavan edun

(44) Sulautuman johdosta EDP:llä on pääsy myös Turbogásin päivittäisiin kaasunkulutusilmoituksiin (ja muiden sellaisten kaasukombivoimalaitosten ilmoituksiin, joille GDP tulevaisuudessa mahdollisesti toimittaa kaasua), toisin sanoen se saa päivää ennen tiedot laitoksen kaasuvolyymista, jonka tämä aikoo käyttää tunnissa. Tämän vuoksi EDP tietää etukäteen Turbogásin seuraavan päivän energiantuotantosuunnitelman. Kaasukombivoimalaitosten tuotannon vaihtelujen vuoksi tämä tieto on strateginen. Kun EDP tietää esimerkiksi sen, että Turbogás ei aio tuottaa energiaa tiettyyn aikaan seuraavana päivänä, EDP voi korottaa hintansa yli Turbogásin muuttuvien kustannusten tarvitsematta pelätä menettävänsä Turbogásille suuntautuvaa myyntiä.

(45) Edellä mainitut horisontaaliset ja vertikaaliset vaikutukset vahvistavat joko yhdessä tai erikseen tarkasteltuina EDP:n määräävää asemaa sähkön tukkumarkkinoilla.

2. LIITÄNNÄISPALVELUT

(46) Tarkasteltavan toimenpiteen vuoksi on todennäköistä, että GDP ei tule sähkömarkkinoille eikä näin ollen ole liitännäispalvelujen potentiaalinen tarjoaja. Tukkumarkkinoita koskevassa arvioinnissa mainittujen syiden perusteella ja koska tällaisia palveluja tarjoavia laitoksia on vain muutama, GDP:n tulo tukkumarkkinoille olisi heikentänyt EDP:n asemaa liitännäispalvelujen tarjoamisessa. Keskittymä poistaa tämän potentiaalisen kilpailijan liitännäispalvelujen tarjonnan markkinoilta.

3. SÄHKÖN VÄHITTÄISMARKKINAT PORTUGALISSA

a) ***EDP:llä on määräävä asema sähkön vähittäismarkkinoilla Portugalissa***

(47) Suurille teollisuusasiakkaille toimitettavan sähkön markkinoilla (45 prosenttia kokonaiskulutuksesta) kaikki asiakkaat täyttävät vaatimukset. EDP:llä on näillä markkinoilla 92 prosentin osuus määrän perusteella (osuus on suurempi asiakkaiden lukumäärää tarkasteltaessa).

(48) Pienasiakasmarkkinoiden avaaminen kilpailulle aloitettiin vasta vuonna 2004. EDP:llä on lähes 100 prosentin markkinaosuus. Muiden jäsenvaltioiden kokemukset osoittavat selvästi, että nämä asiakkaat vaihtavat palveluntarjoajaa huomattavasti harvemmin kuin teollisuusasiakkaat. Tämän vuoksi EDP:n valta-asemaa voidaan horjuttaa hitaammin.

b) ***EDP:n määräävän aseman vahvistuminen sähkön vähittäismarkkinoilla Portugalissa***

(49) Ehdotettu toimenpide vahvistaa EDP:n määräävää asemaa, koska se poistaa GDP:n merkittävänä potentiaalisena kilpailijana. Komission tutkimuksen aikana vastaajat vahvistivat, että GDP olisi todennäköisin ja tehokkain potentiaalinen tulija näille markkinoille erityisesti siksi, että sillä on laaja kaasuasiakaskunta, hyvin tunnettu kansallinen tuotemerkki ja se voi tehdä tarjouksia kahdesta polttoaineesta.

(50) Sulautuma lisää myös markkinoilletulon esteitä, sillä sulautuman tuloksena syntyvässä yrityksessä yhdistyvät vakiintuneiden toimijoiden edut kaasu- ja sähkömarkkinoilla, mikä pakottaa kilpailijat tulemaan samanaikaisesti sekä kaasu- että sähkömarkkinoille voidakseen tarjota molempia polttoaineita.

B. *KAASUMARKKINAT*

1. GDP:LLÄ ON MÄÄRÄÄVÄ ASEMA PORTUGALIN KAASUMARKKINOILLA

(51) Koska GDP:llä on lakisääteinen monopoli, sillä on määräävä asema kaikilla kaasumarkkinoilla lukuun ottamatta maakaasun jakelua Porton alueella, jolla Portgás toimii. EDP on jokin aika sitten hankkinut yhteisen määräysvallan tässä yrityksessä.

(52) GDP:llä on myös markkinoiden avaamisen jälkeen merkittäviä vakiintuneen toiminnanharjoittajan asemasta johtuvia etuja potentiaalisiin uusiin markkinoille tulijoihin verrattuna. Erityisesti i) sillä on vahva kokemus ja tietämys Portugalin kaasumarkkinoista joka tasolla, ii) sillä on laaja asiakaskunta ja sen myyntivolyymi on huomattava, iii) se on kehittänyt hyvin tunnettuja tuotemerkkejä sekä kansallisella että paikallisella tasolla, iv) se on hankkinut ainutlaatuisen tietämyksen asiakasprofiileista (kulutus-, vakavaraisuus- ja luottotietojen osalta) ja erityistarpeista (kuten lisäpalvelujen tai erityisen asiakaspalvelun tarve) ja v) se käyttää määräysvaltaa jakelujärjestelmien toimintaa harjoittavissa yrityksissä määräysvallassaan olevien paikallisten jakeluyritysten kautta.

2. GDP:N MÄÄRÄÄVÄN ASEMAN VAHVISTUMINEN PORTUGALIN KAASUMARKKINOILLA

a) ***Kaasutoimitukset energiantuottajille (kaasukombivoimalaitokset)***

(53) Kaasun toimituksista kaasukombivoimalaitoksille voidaan todeta, että ilmoitettu toimenpide sulkee näiden voimalaitosten kaasunkysynnän markkinat (nimittäin Turbogásin ([13]) ja TER/Carregadosin lyhyen aikavälin tarpeet), joille GDP:n kilpailijat olisivat muutoin voineet tulla, kun kyseisistä voimalaitoksista on tullut vaatimukset täyttäviä. Tämä vahvistaa GDP:n määräävää asemaa kaasukombivoimalaitoksille suuntautuvien kaasutoimitusten markkinoilla.

([13]) EDP:n 20 prosentin omistusosuus Turbogásissa antaa sille eräitä määräenemmistöoikeuksia.

b) ***Kaasutoimitukset paikallisille jakeluyrityksille***

(54) Ilmoitettu toimenpide sulkee ainoan GDP:n määräysvaltaan kuulumattoman paikallisen jakeluyrityksen eli Portgásin kaasunkysynnän markkinat. Toimenpiteen johdosta paikallisille jakeluyrityksille suuntautuvista kaasutoimituksista ei enää kilpailla sen jälkeen kun kyseisistä yrityksistä tulee vaatimukset täyttäviä. Tämä vahvistaa GDP:n määräävää asemaa paikallisille jakeluyrityksille suuntautuvien kaasutoimitusten markkinoilla.

c) ***Kaasutoimitukset suurille teollisuusasiakkaille***

(55) Tutkimuksen mukaan EDP olisi ollut todennäköisin tulokas suurten teollisuusasiakkaiden kaasutoimitusten markkinoilla niiden vapauttamisen jälkeen.

(56) EDP näyttää olevan todennäköisin mahdollinen tulokas näillä markkinoilla, kun otetaan huomioon, että i) sillä on sähköä tuottava kaasukombivoimalaitos (ja sen vuoksi sen saatavilla on suuret kaasumäärät), mikä antaa sille vahvan kannustimen tulla kaasutoimitusten markkinoille, ii) se voisi tukeutua sähköasiakkaisiinsa (EDP:n määräysvallassa on lähes 100 prosenttia Portugalin sähkönjakelusta), joille se voisi tarjota sekä kaasua että sähköä (kahden polttoaineen tarjonta), ja iii) se voisi tukeutua myös kaasunjakelija Portgásin kokemukseen, maineeseen ja asiakaskuntaan. Vakiintuneita sähköntuottajia on tullut kaasumarkkinoille monissa jäsenvaltioissa.

(57) EDP:n mahdollisen kilpailuvaikutuksen häviäminen vahvistaa GDP:n määräävää asemaa paikallisille jakeluyrityksille suuntautuvien kaasutoimitusten markkinoilla.

d) ***Kaasutoimitukset pienasiakkaille***

(58) Komissio on päätellyt, että EDP olisi ollut ilman sulautumaa todennäköisin tulokas pienasiakkaiden kaasutoimitusten markkinoilla.

(59) EDP:n edut voidaan luokitella kolmeen ryhmään: a) hankintaedut, joita EDP saa kaasua käyttävänä energiantuottajana Portugalissa; b) edut, joita EDP saa vakiintuneena sähkön vähittäismyyjänä ja jakelijana sekä c) edut, joita EDP saa kaasun vähittäismyyntimarkkinoiden asemansa ja näitä markkinoita koskevien tietojensa vuoksi Portugalissa (Portgás ja tietojen jakaminen Lisboagásista).

(60) EDP:n halun tulla kaasumarkkinoille osoittaa myös se, että se hankki jokin aika sitten määräysvallan portugalilaisessa paikallisessa jakeluyrityksessä Portgásissa. Lisäksi se on kehittänyt vahvasti toimintaansa Espanjan kaasumarkkinoilla (EDP hankki määräysvallan Espanjan toiseksi suurimmassa kaasuyrityksessä Naturcorpissa).

(61) Edellä mainittujen seikkojen perusteella keskittymä poistaisi GDP:n tärkeimmän kilpailijan ja lisäisi entisestään esteitä tulla pienasiakkaiden kaasutoimitusten markkinoille. Sen vuoksi keskittymä vahvistaa GDP:n määräävää asemaa Portugalin kaasumarkkinoilla.

V **ILMOITUKSEN TEKIJÖIDEN EHDOTTAMAT SITOUMUKSET**

(62) Osapuolet toimittivat sitoumukset 28 päivänä lokakuuta 2004 ja niiden tarkistetun toisinnon 17 päivänä marraskuuta 2004. Marraskuun 17 päivänä marraskuuta 2004 toimitetuista sitoumuksista on jäljempänä tiivistelmä, jossa käytetään osapuolten numerointia.

EDP.1: EDP:n omistusosuuden alentaminen RENissä 30 prosentista 5 prosenttiin

EDP.2: EDP:n omistamista Tejo Energia -osakkeista luopuminen

EDP.3: Uusien kaasukombivoimalaitosten rakentamisen lykkääminen, jollei tarkistuslausekkeesta muuta johdu

EDP.4: Yhtä yksikköä vastaavan TER-tuotantokapasiteetin vuokraaminen, jollei tarkistuslausekkeesta muuta johdu

EDP.5: Eräiden EDP:n äänioikeuksien käytön keskeyttäminen Turbogásissa ja riippumattomien hallituksen jäsenten nimittäminen Turbogásiin

ENI.II: Sinesissa sijaitsevan LNG-terminaalin myynti RENille

ENI.III: Carriçon maanalaisen varaston myynti RENille

ENI.IV: Korkeapaineisen kaasuverkon suunniteltu myynti RENille

ENI.V: Takuut verkkoonpääsystä odotettaessa verkon myyntiä RENille

ENI.VI: Transgásin varaaman ja käyttämättä jääneen Campo Maiorissa sijaitsevan maahantuloputkiston kapasiteetin luovuttaminen RENille

ENI.VII: Sitoumus olla varaamatta lisää kapasiteettia Campo Maiorin maahantuloputkistosta

ENI.VIII: Sitoumus olla varaamatta lisää kapasiteettia Extremaduran putkistosta

ENI.IX: Sitoumus kapasiteetin antamisesta Extremaduran putkistossa ja/tai Campo Maiorin maahantuloputkistossa tietyin edellytyksin

ENI.X: Parasta tarjousta vastaavaan tarjoukseen perustuvan GDP:n etuosto-oikeuden poistaminen

ENI.XI: Toimenpiteet, joiden tarkoituksena on poistaa mahdolliseen hintatietojen saantia koskevaan etuoikeuteen liittyvät ongelmat

ENI.XII: Toimenpiteet, joiden tarkoituksena on varmistaa suurten teollisuusyritysten kysynnän markkinoiden tehokkaan vapauttamisen edellytykset

ENI.XIII: Sitoumus olla tekemättä suurille portugalilaisille teollisuusyrityksille ja vähittäisasiakkaille tarjouksia sekä maakaasusta että sähköstä, kunnes maakaasun toimitukset näille asiakasryhmille on vapautettu

ENI.XIV: Paikallisen jakeluyrityksen Setgásin myynti

VI **EHDOTETTUJEN SITOUMUSTEN ARVIOINTI**

A. *SÄHKÖÄ KOSKEVAT SITOUMUKSET*

1. SÄHKÖN TUKKUMARKKINAT

a) ***Toimenpiteen horisontaaliset vaikutukset (GDP:n poistaminen todennäköisimpänä markkinoilletulijana)***

(63) Osapuolten ehdotus muodostuu toimenpiteiden yhdistelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa kilpailijoiden tulo markkinoille ja välttää samalla tuotanto-omaisuuden luovuttaminen. Ehdotuksen perustana on ensi sijassa EDP:n suunnittelemien uusien kaasukombivoimalaitosten rakentamisen lykkääminen ja EDP:n TER-voimalan tuotantokapasiteetin osittainen vuokraaminen rajoitetuksi ajaksi.

(64) Komission markkinatutkimukseen vastanneet katsoivat, että nämä ehdotukset eivät selvästikään riitä laajuudeltaan, soveltamisalaltaan ja kestoltaan korvaamaan GDP:n poistumista merkittävänä mahdollisena kilpailijana eivätkä varmistamaan mahdollisten kilpailijoiden markkinoilletuloa. Komissio yhtyy kolmansien esittämiin epäilyihin.

(65) Tuotantokapasiteetin vuokraaminen TERista vastaa vain kolmasosaa laitoksesta ja sen osuus olisi 4 prosenttia Portugalin koko tuotantokapasiteetista. Vuokrasopimus voidaan päättää sellaisten kriteerien perusteella, jotka eivät varmista uusien kilpailijoiden markkinoilla oloa eivätkä todellisten Iberian niemimaan laajuisten markkinoiden luomista. Vuokrasopimus voidaan tehdä jopa vain kolmeksi vuodeksi. EDP tietää reaaliajassa sen sähkön kustannukset ja määrän, jota vuokraaja voi markkinoida. Kaikkien näiden syiden perusteella on epätodennäköistä, että vuokraajalla olisi merkittävää vaikutusvaltaa markkinoilla ja että se aiheuttaisi kilpailupainetta EDP:lle.

(66) Kun otetaan huomioon ehdotettuun rakentamista koskevaan lykkäykseen liittyvä tarkistuslauseke, on todennäköistä, että lykkäys loppuu nopeasti ilman takuuta uusien kilpailijoiden todellisesta markkinoilletulosta. Sitä paitsi se ei estä EDP:tä aloittamasta uusia kaasukombivoimalaitoshankkeita (kaikki vaiheet todellista rakentamista lukuun ottamatta). Ehdotetulla rakentamisen lykkäämisellä ja vuokrasopimuksella ei näin ollen ole rakenteellisen korjaustoimenpiteen tapaista kilpailua edistävää vaikutusta.

(67) Lisäksi osapuolet ehdottavat luopuvansa EDP:n 10 prosentin omistusosuudesta Tejo Energiassa, joka on yksi EDP:n kilpailijoista. Vaikka tämä olisikin myönteinen ehdotus, se ei millään tavoin takaa sitä, että Tejo Energia myöhemmin todella rakentaa kaasukombivoimalaitoksen.

(68) Osapuolet ovat myös ehdottaneet keskeyttävänsä EDP:n äänioikeuksien käytön Turbogásissa. Keskeytys on voimassa kolme vuotta ja koskee vain kahta päätöksessä käsiteltyä alaa. EDP on myös jokin aika sitten hankkinut option ostaa 20 prosentin lisäosuus Turbogásista ja hallinnoida kaikkea Turbogásin tuotantoa. Sen vuoksi on melko epätodennäköistä, että osapuolten sitoumukset estävät EDP:tä vaikuttamasta Turbogásin kaasuntoimituspolitiikkaan ja tuleviin hankkeisiin.

b) ***Muut kuin horisontaaliset vaikutukset (kilpailijoiden kustannusten kohoaminen)***

EDP:n etuoikeutettu pääsy Portugalin kaasuinfrastruktuuriin

(69) Komissio suhtautuu myönteisesti ehdotukseen myydä Sinesissa sijaitseva LNG-terminaali ja Carriçon maanalainen varasto korkeapaineisen kaasuverkon haltijalle, toisin sanoen omistuksen eriyttämiseen. Näihin siirtoihin liittyvät ehdot eivät kuitenkaan takaa, että kolmansien saatavilla olisi riittävästi kapasiteettia. Korjaustoimenpiteet mahdollistavat nimenomaan sen, että kaasualalla Espanjassa toimivat osapuolten tytäryhtiöt Union Fenosa Gas ja Naturcorp voivat varata lisäkapasiteettia jopa ennen siirtoa ja siirron jälkeen myös osapuolet voivat varata lisäkapasiteettia.

(70) Osapuolet ehdottivat myös antavansa kapasiteettia Espanjan ja Portugalin välisessä putkistossa sen maahantulopaikkakunnalla Portugalissa (Campo Maior). Markkinatutkimuksen mukaan tämä kapasiteetti on aivan liian vähäinen (alle 10 prosenttia putkiston kapasiteetista, mikä ei riitä yhden 400 MW:n kaasukombivoimalaitoksen toimintaan) eikä sitä ole varmistettu tuotantoketjun alkupään putkistossa (Extremaduran putkisto) kaasun tuomiseksi Portugalin rajalle. Ehdotukseen sisältyi järjestely lisäkapasiteetin tarjoamiseksi, mutta sellaisin ehdoin, joiden vuoksi lisäkapasiteettiin pääsy ei ole oikea-aikainen, taloudellisesti toteuttamiskelpoinen eikä tarpeeksi pitkäaikainen, jotta kolmannet voisivat tukeutua siihen.

(71) Tämän vuoksi on todennäköistä, että maakaasuinfrastruktuuria koskevilla sitoumuksilla on erittäin vähän myönteisiä vaikutuksia Portugalin sähkö- ja kaasumarkkinoihin.

Muut sulautuman vertikaaliset vaikutukset

(72) Toimenpiteestä aiheutuvien muiden vertikaalisten kilpailuongelmien ([14]) osalta voidaan todeta, että sitoumukset tarjoavat ensi sijassa sopimuksenvaraisen esteen GDP:n ja EDP:n välisen tiedonvaihdon rajoittamiseksi. Markkinatutkimuksesta ilmenee selvästi, että kyseiset toimenpiteet eivät riitä ratkaisemaan näitä nyt käsiteltävässä asiassa havaittuja ongelmia.

2. LIITÄNNÄISPALVELUJEN MARKKINAT

(73) Sitoumusten mukainen tuotantokapasiteetin vuokraaminen ei anna vuokraajalle mahdollisuutta toimia tasapainottavilla energiamarkkinoilla, joilla on mukautettava laitoksen tuotantoa reaaliajassa.

(74) Kuten edellä esitettiin, sitoumukset eivät varmista riittävästi sitä, että kilpailijat rakentavat lähitulevaisuudessa uutta energiantuotantokapasiteettia Portugaliin. Tämän johdosta ehdotetuilla korjaustoimenpiteillä ei estetä EDP:n määräävän aseman vahvistumista näillä markkinoilla.

3. SÄHKÖN VÄHITTÄISTOIMITUKSET

(75) Ainoa korjaustoimenpide, joka liittyy suoraan sähkön vähittäistoimituksiin, on ”sitoumus olla tekemättä vähittäisasiakkaille tarjouksia sekä maakaasusta että sähköstä, kunnes maakaasun toimitukset näille asiakasryhmille on vapautettu”. Sitoumusta sovellettaisiin vain tietyn ajan eikä tällä korjaustoimenpiteellä varmistettaisi GDP:n poistumista korvaavaa kilpailijoiden markkinoilletuloa.

(76) Muilla korjaustoimenpiteillä voi olla välillinen myönteinen vaikutus sähkön vähittäismarkkinoihin, mutta ne eivät takaa, että uusia kilpailijoita todella tulee Portugalin sähkötoimitusten vähittäismarkkinoille oikeaan aikaan ja riittävästi, jotta ne korvaisivat GDP:n aiheuttaman kilpailupaineen häviämisen.

([14]) Toisin sanoen i) EDP:n kyky ja kannustin säädellä kaasun hintaa ja lisätä kilpailijoiden kustannuksia sekä sulkea näin todelliset ja potentiaaliset kilpailijat markkinoiden ulkopuolelle ja estää niiden pääsy markkinoille, ii) EDP:n kyky rajoittaa kaasutoimituksia kaasukombivoimalaitoksille kilpailevia kaasukombivoimalaitoksia haittaavalla tavalla, ja iii) EDP:n mahdollisuus tutustua kilpailijoiden kustannuksia ja päivittäisiä kaasunkulutusilmoituksia koskeviin asiakastietoihin, mikä antaa huomattavan edun.

B. *MAAKAASUMARKKINAT*

1. KAASUTOIMITUKSET ENERGIANTUOTTAJILLE (KYSYNTÄMARKKINOIDEN SULKEMINEN)

(77) Tähän ongelmaan liittyy suoraan kolme sitoumusta: i) TERin kaasutoimituksia koskevan GDP:n etuoikeuden lakkauttaminen, ii) EDP:n eräiden äänioikeuksien käytön keskeyttäminen Turbogásissa kolmeksi vuodeksi, ja iii) TERin osittainen vuokraaminen.

(78) i) Markkinatoimijat ovat painottaneet sitä, että GDP:n TERille suuntautuvia toimituksia koskevan etuoikeuden lakkauttaminen ei poista EDP:n kannustimia hankkia kaasunsa GDP:ltä, ii) joidenkin äänioikeuksien käytön pelkkä keskeyttäminen joksikin ajaksi ei estä EDP:tä käyttämästä vaikutusvaltaansa Turbogásin kaasuntoimituspolitiikkaan, ja iii) vuokrasopimus kattaa ainoastaan kolmanneksen TERista ja vuokraajan on ostettava suurin osa kaasustaan GDP:ltä. Tämän perusteella komissio katsoo, että sitoumukset eivät riitä estämään GDP:n määräävän aseman vahvistumista energiantuottajille suuntautuvien kaasutoimitusten markkinoilla.

2. KAASUTOIMITUKSET PAIKALLISILLE JAKELUYRITYKSILLE (KYSYNTÄMARKKINOIDEN SULKEMINEN)

(79) Toimenpide sulkee ainoan GDP:n määräysvaltaan kuulumattoman paikallisen jakeluyrityksen eli Portgásin kaasunkysynnän markkinat. Luovutettavaksi ilmoitetun paikallisen jakeluyrityksen Setgásin kaasunkulutus on neljä kertaa niin pieni kuin Portgásin kulutus. Sitoumus ei tämän vuoksi estä GDP:n määräävän aseman vahvistumista paikallisille jakeluyrityksille suuntautuvien kaasutoimitusten markkinoilla.

3. KAASUTOIMITUKSET SUURILLE TEOLLISUUSASIAKKAILLE

(80) Ainoat korjaustoimenpiteet, joilla pyritään suoraan ratkaisemaan näillä markkinoilla havaitut kilpailuongelmat, ovat sitoumukset olla tekemättä tarjouksia kahdesta polttoaineesta (kaasu/sähkö) ennen suurille teollisuusasiakkaille toimitettavan kaasun markkinoiden vapauttamista ja tarjota näille asiakkaille mahdollisuus uudistaa kaasusopimus vuosittain. Kumpikaan korjaustoimenpide ei riitä varmistamaan uuden kilpailijan tuloa suurten teollisuusasiakkaiden kaasumarkkinoille.

(81) Komissio on kuitenkin tarkastellut myös korjaustoimenpiteitä, joilla saattaa olla välitön vaikutus tähän ongelmaan. Kaasun tuonti-infrastruktuurien osalta on edelleen erittäin epävarmaa, onko tulevaisuudessa käytettävissä riittävää kapasiteettia. Tämän lisäksi Setgásin, josta luovuttaisiin, osuus on alle 10 prosenttia Portugalin kaasuasiakkaista. Se muodostaisi huomattavasti rajoitetumman lähtökohdan tulla suurten teollisuusasiakkaiden markkinoille verrattuna EDP:n sähköasiakaskuntaan ja Portgásin kaasuasiakaskuntaan.

4. KAASUTOIMITUKSET PIENASIAKKAILLE

(82) Setgásista luopuminen on rakenteellinen korjaustoimenpide, mutta se ei korvaa EDP:n/Portgásin aiheuttaman kilpailupaineen häviämistä kaasun vähittäismarkkinoilta, sillä Setgásin myynti on 8 prosenttia kaasun kokonaisvähittäismyynnistä Portugalissa, kun taas Portgásilla on 30 prosentin markkinaosuus. Sitoumus olla tarjoamatta kahden polttoaineen toimituksia sellaisille kaasun vähittäisasiakkaille, jotka eivät vielä täytä vaatimuksia sekä kaasun että sähkön osalta, on hyvin rajallinen voimassaoloaikansa ja vaikutuksensa suhteen. Osapuolet eivät ole ehdottaneet muuta korjauskeinoa ratkaistakseen EDP:n aiheuttaman potentiaalisen kilpailupaineen häviämisen. EDP:stä johtuvan kilpailupaineen perustana on sen valtakunnallinen sähköasiakaskunta, vahva tuotemerkki ja kannustin tehdä asiakkaille tarjouksia kahdesta polttoaineesta (sähkö/kaasu).

VII **VIIVÄSTYNEET KORJAUSTOIMENPITEET**

(83) Osapuolet toimittivat korjaustoimenpiteiden esittämiselle asetetun määräajan ([15]) jälkeen 26 päivänä marraskuuta 2004 asiakirjoja, joissa ne ehdottivat muuttavansa jo esitettyjä korjaustoimenpiteitä komission havaitsemien ongelmien ratkaisemiseksi. Nämä korjaustoimenpiteet eivät kuitenkaan poistaneet selvästi ja kokonaisuudessaan komission havaitsemia kilpailuongelmia.

(84) Osapuolet toimittivat uudet kaasutoimituksia koskevat sitoumuksensa perjantai-iltana 3 päivänä joulukuuta 2004. Sitoumusten tarkoituksena oli panna täytäntöön osapuolten komissiolle 26 päivänä marraskuuta 2004 lähettämässä asiakirjassa ehdotetut toimet. Koska uudet sitoumukset toimitettiin menettelyn hyvin myöhäisessä vaiheessa (vain kolme työpäivää ennen komission 9 päivänä joulukuuta 2004 pidettyä kokousta, jossa tarkoituksena oli tehdä lopullinen päätös, eikä komissiolla ollut riittävästi aikaa arvioida niitä menettelyvelvoitteidensa mukaisesti) ja ottaen huomioon, että tämän ehdotuksen tarkoituksena on ainoastaan panna täytäntöön 26 päivänä marraskuuta 2004 lähetetyssä asiakirjassa ehdotetut toimet, viimeinen sitoumuskokonaisuus ei voi muodostaa hyväksymispäätöksen perustaa.

VIII **PÄÄTELMÄT**

(85) Edellä esitettyjen erikseen tai yhdessä tarkasteltujen syiden perusteella komissio teki 9 päivänä joulukuuta 2004 päätöksen, jossa todettiin, että ehdotettu keskittymä ei sovellu yhteismarkkinoille sulautuma-asetuksen 8 artiklan 3 kohdan nojalla, koska se vahvistaa määräävii markkina-asemia useilla Portugalin kaasu- ja sähkömarkkinoilla, minkä johdosta tehokas kilpailu estyisi olennaisesti yhteismarkkinoiden merkittävällä osalla.

([15]) Korjaustoimenpiteiden esittämisen määräaika oli 17.11.2004.